

UYGUN®

10.
SINIF

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI

®SPOTLU SORU BANKASI

Sadık UYGUN
Koordinatör

Hazırlayan
Düzgün ÇALLI
Deniz DAĞLI
Elmas HAN

№06119

AR-GE : Deniz ARIKAN
Editör : Dr. Özgür UYGUN AYDIN
Prg. Gel. Uzm. : Özden TAŞAR
Pedagog : Hilâl GENÇAY
Danışman : Psikiyatr Agâh AYDIN
Dizgi : Sadık Uygun Eğitim Yayınları
Baskı : Yazın Matbaası / İstanbul
ISBN : 978-605-2362-44-0

İşbu kitabın sayfalarının **spot – taktik** gibi sunum şekli ve **formatının** yayınevimize ait olduğu **noter onaylı ve tescillidir**.
Alıntı, fotokopi ve benzeri yapılamaz.

SADIK UYGUN EĞİTİM YAYINLARI

Camikebir Mah. Sanayi 20. Sokak Nu.:2 Seferihisar / İZMİR

Tel.: (0232) 743 55 43 www.sadikuygun.com.tr

NİÇİN İNCELEMELİSİN ? NİÇİN KULLANMALISIN ?

Bu kitap UYGUN TEST MODELİNE göre hazırlanmıştır.

Eserin öne çıkan özellikleri:

- ✓ Hedefe hızlı koşturaktır.
- ✓ Tek satırlık cümlelerle tüm programı işlemektir.
- ✓ Gereksiz bilgi yerine arı, duru bilgi vermektir.
- ✓ Spotları kavrayan öğrenciyi yüzde yüz başarıya ulaştırmaktır.

Kısacası çok çalışan ya da sadece okuyazar olan herhangi biri; **spotları** okuduğunda yanındaki soruyu hemen çözebilecektir. Bunun için **spot** ile soru arasına köprü kurulmuş, eş zamanda uygulanmıştır.

Şöyle ki aynı anda hem bilgiyi hem soruyu çözen bireyde öğrenme algıya çıkmış, zihin artık onu unutamaz hâle getirmiştir.

UYGUN TEST MODELİYLE **kolay-zor soru** olayı tarihe karışmıştır. Aynı **spotla** bir değil **birden çok sorunun** çözümü yapılır durumdadır. Kitaplarımızda yer alan soruların altında kodlanmış kazanım numaraları bulunmaktadır.

Sadık Uygun Yayınlarının eserlerinde bulunan; **uzman görüşü - farklı soru - Z-kitap - spot - taktik - anında ölçme** ve **Türkiye sıralaması** gibi diğer özellikleri biz anlatmayalım, siz görün.

Ülkemizde ve dünyada **ilk olan bu model** yayınevimize aittir. **Marka tescilli ve noter onaylı** olup benzeri yayınlanamaz, kullanılamaz.

Bizimle olan başarmıştır, yine başaracaktır.

Çünkü: “İşimiz Eğitim Gücümüz Eğitimidir.”

SADIK UYGUN YAYINLARI

İSTİKLÂL MARŞI

Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak;
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilâl!
Kahraman ırkıma bir gül! Ne bu şiddet, bu celâl?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helâl...
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım.
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım!
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbın âfâkını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imânı boğar,
"Medeniyet!" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma, sakın.
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana va'dettiği günler Hakk'ın...
Kim bilir, belki yarın, belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak!" diyerek geçme, tanı:
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehid oğlusun, incitme, yazıktır, atanı:
Verme, dünyaları alsan da, bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki fedâ?
Şühedâ fışkıracak toprağı sıksan, şühedâ!
Cânı, cânânı, bütün varımı alsın da Huda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüdâ.

Ruhumun senden, İlâhi, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne nâ-mahrem eli.
Bu ezanlar -ki şehadetleri dinin temeli-
Ebedi yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecd ile bin secde eder -varsa- taşım,
Her cerihamdan, İlâhi, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruh-ı mücerred gibi yerden na'sım;
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalan sen de şafaklar gibi ey şanlı hilâl!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helâl.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlâl:
Hakkıdır, hür yaşamış, bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan, milletimin istiklâl!

İÇİNDEKİLER

EDEBİYAT, TARİH VE DİN İLİŞKİSİ

1. ÜNİTE

SPOT BİLGİLER

- Olay, duygu, düşünce ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü ya da yazılı olarak ifade edilme sanatına **edebiyat** diyoruz. Edebiyat, bir toplumun en önemli taşlarından biri olması sebebiyle içinde bulunduğu toplumun diğer kurumlarıyla da bağlantılıdır. Bir milletin coğrafi çevresiyle, iktisadî, dinî, hukukî, ahlakî, siyasi hayatıyla edebî hayatı arasındaki bağlantılar kuvvetlidir.
- Tarih**, geçmişteki olayları yer ve zaman bildirerek neden-sonuç ilişkisi içinde nesnellikle inceleyen bilim dalıdır. Toplamların yaşamlarını ve ortaya koydukları medeniyet ürünlerini inceleyen alana da **uygarlık tarihi** denir. Edebiyat ve onun tarih içinde gelişimi incelenirken içinde bulunduğu toplumun bütün özellikleri de incelenmelidir. Bu yüzden tarih bilimi ile edebiyat aynı pencereden ele alınır.
- Edebiyat bulunduğu toplumu yansıtan uygarlık tarihinin aynasıdır. Edebî eserler içinde bulundukları toplumun değişim ve gelişmelerinden etkilenir. Edebî eserlere bakarak bir milletin kültür ve uygarlığındaki değişimler izlenebilir.
- Edebiyat tarihi; edebî dönem ve topluluklarla ilgili bilgiyi sağlar, devrin sanatçılarını tanıtır, sanatçıların eserlerini ve hayatlarını anlatır.
- İçinde bulunduğu toplumun tüm değişim ve gelişmelerinden etkilenen edebiyatın "**dinî hayat**" uzak kalması düşünülmeyebilir. Yaşanılan tarihî olayların etkisinin dışında; Türklerin geçirmiş olduğu dinî değişim de edebiyatın dönemlere ayrılmasında etkili olmuştur.

Edebiyat, Tarih ve Din İlişkisi

- Aşağıdakilerden hangisi "edebiyat tarihi"nin alanına **giremez**?

- Toplumun belli bir dönemdeki gelişmişlik düzeyi
- Edebî devirleri başlatan olaylar
- Bir yazarın eserleri
- O toplumun edebiyatının dönemleri
- Sanatçıların hayat hikâyeleri

(Spot 1'e göre)

- Türk edebiyatı yaşanan önemli olaylara göre devirlere ayrılmıştır. 751 yılında olan

I

Talas Savaşı ile Türkler, kitleler hâlinde

II

İslamiyet'i kabul etmiş; dinî hayatın değ-

III

IV

şikliği ile edebiyatın dönemleri oluşmuştur. İslamiyet sonrası Türk edebiyatı ikiye

V

ayrılır: Sözlü ve yazılı edebiyat.

Yukarıdaki parçada yer alan altı çizili sözlerin hangisinde bilgi yanlışlığı vardır?

- I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

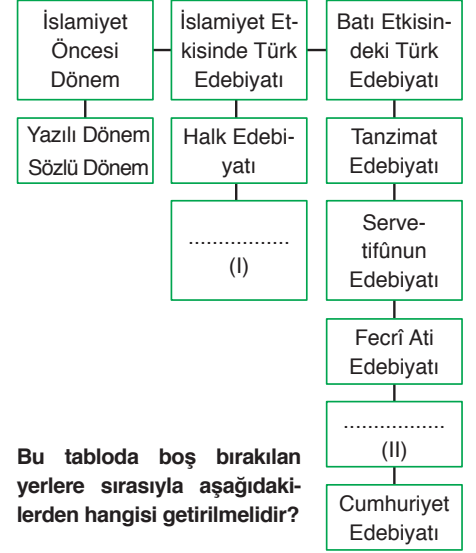
(Spot 2 ve 3'e göre)

- "Edebiyat tarihi, tarih biliminin bir koludur." düşüncesini savunan bir edebiyat tarihçisi aşağıdakilerden hangisini **araştırmaz**?

17. yüzyıl divan edebiyatı sanatçıları
15. yüzyıldaki saz şairleri
- II. Yeni şairlerinin kullandığı imgeler
- Cumhuriyet dönemindeki şiir toplulukları
- Millî edebiyat dönemi şair ve yazarları

(Spot 1 ve 2'ye göre)

-

Bu tabloda boş bırakılan yerlere sırasıyla aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

I	II
A) Aşık edebiyatı	- Millî edebiyat
B) Divan edebiyatı	- Millî edebiyat
C) Divan edebiyatı	- Yedi Meşale
D) Tekke edebiyatı	- II. Yeni
E) Aşık Edebiyatı	- Tekke edebiyatı

(Spot 3'e göre)

- Toplamların yaşamlarını ve yarattıkları medeniyet ürünlerini inceleyen alana denir.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- edebiyat tarihi
- bilim tarihi
- siyaset tarihi
- uygarlık tarihi
- felsefe tarihi

(Spot 1'e göre)

- Aşağıdakilerden hangisi Türklerin kullandığı alfabelerden biri **değildir**?

- Kiril
- Arap
- Uygur
- Fars
- Latin

(Spot 4'e göre)

Edebiyat, Tarih ve Din İlişkisi

1. 7. yy.

Kulan tükeli kamıttı
Akar sular yumuttı
Yaylag topa emitti
Tizig turup sekrişür

13. yy.

Neler çekmekteyim derdinle sensiz
ya Resûlallah
Gamınla geçmedi bir an mihensiz
ya Resûlallah

Bahar yaban atlarını iyice coşturdu.

Dağ keçilerini ve geyikleri bir araya getirdi.

Bunlar atlamak için yaylalara yöneldiler

Sıra sıra dizilip hoplayıp zıplıyorlar.

**Yukarıdaki iki metin dikkate alındığında
aşağıdakilerden hangisi söylenemez?**

- A) Türklerde dinî anlayışın değişmesi metinlere de yansımıştır.
- B) Dil, yüzyıllara göre farklılık göstermiş ve edebiyatın dönemlerine yansımıştır.
- C) Önceleri gündelik hayat şiirlere konu olurken İslamiyetle birlikte dinî kavramlar şiire girmiştir.
- D) İlk dönemlerde sade dille oluşturulan metinler varken ilerleyen dönemlerde dil ağırlaşmıştır.
- E) Tarihe yön veren olaylar devirleri oluştururken eserlere de yansımıştır.

(Spot 1, 2 ve 3'e göre)

2. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatının dönemlere ayrılmasındaki ölçütlerden biri değildir?

- A) Coğrafi değişim
- B) Lehçe ve şive farklılıkları
- C) Kültürel değişim
- D) Din değişikliği
- E) Alfabe değişikliği

(Spot 3'e göre)

3.

- I. Sözlü ve yazılı edebiyat olmak üzere ikiye ayrılır. ()
- II. Yazılı dönem, ilk edebî metin olarak kabul edilen Uygur metinleri ile başlar. ()
- III. Koşuk, sav, sagu gibi ürünler sözlü edebiyatı oluşturur. ()
- IV. Göktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin alfabesi kullanılmıştır. ()

İslamiyet öncesi Türk edebiyatı ile ilgili yargılardan doğru olanlara (D), yanlış olanlara (Y) yazıldığında doğru sıralama nasıl olur?

	I	II	III	IV
A)	D	Y	D	D
B)	Y	Y	D	D
C)	D	Y	D	Y
D)	D	D	Y	D
E)	D	Y	Y	D

(Spot 3 ve 4'e göre)

4. Aşağıdakilerden hangisi Türk edebiyatının dönemlerini sırasıyla gösterir?

- A) Destan Dönemi - Batı uygarlığı - İslam medeniyeti
- B) İslamiyet Öncesi Dönem - Yazılı Dönem - İslam medeniyeti
- C) Destan Dönemi - İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı - Batı Etkisindeki Türk Edebiyatı
- D) Sözlü Dönem - Yazılı Dönem - İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı
- E) İslamiyet Etkisindeki Türk Edebiyatı - Destan Dönemi - Tanzimat Dönemi

(Spot 3 ve 4'e göre)

5. Türk edebiyatında yazılı dönem ile başlar.

Bu cümlede boş bırakılan yere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Kutadgu Bilig
- B) Dede Korkut
- C) Göktürk Kitabeleri
- D) Atabet'ül Hakayık
- E) Divan-ı Lugat'it Türk

(Spot 4'e göre)

SPOT BİLGİLER

- 3. Türk edebiyatı içinde bulunduğu dönemlere göre 3'e ayrılır. Bu ayrım 751 Talas savaşı ile Türklerin İslamiyet'i din olarak kabul etmesi önemlidir. Bu dönemler: İslamiyet Öncesi Dönem (Destan Dönemi) / İslamiyet Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı (Divan-Halk edebiyatı) / Batı Etkisinde Gelişen Türk Edebiyatı (Tanzimat - Servet-i Fünûn - Fecr-i Ati - Millî Edebiyat - Cumhuriyet) olarak ayrılır.
- 4. Orta Asya coğrafyasında gelişen ve Türklerin İslamiyeti kabul etmesi ile sona eren İslamiyet Öncesi Türk edebiyatı dönemi kendi içinde 2'ye ayrılır: Sözlü ve yazılı edebiyat. Sözlü edebiyat sıgır, şölen ve yuğ adlı törenlerde (dini ve av törenleri) ortaya konan sözlü ürünlerle (koşuk, sav, sagu), destanlar sözlü dönemini oluşturur. Yazılı dönem ise ilk 8. yy. da edebî metin olarak kabul edilen Göktürk Yazıtları ile başlar.
- Türkler uygarlık tarihi boyunca: Göktürk, Uygur, Arap, Kiril ve Latin alfabelerini kullanmıştır.

SPOT BİLGİLER

1. Büyük Harflerin Kullanışı

- Cümleler, dizelerin ilk sözcükleri, mektup ve yazışmalarındaki hitaplar büyük harfle başlar:
- ✓ Gözümden iki damla yaş geldi.
- ✓ Korkma, sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak!
- ✓ Canım Arkadaşım,
- Özel isimler; kitap, dergi, gazete isimleri; millet, dil, din, mezhep isimleri; devlet adları büyük harfle başlar:
- ✓ Senem, Erdem, Havva
- ✓ Yaprak Dökümü, Bilim ve Teknik, Resmi Gazete.
- ✓ Türk, İngiliz, Türkçe, İslamiyet, Protestanlık...
- ✓ Türkiye Cumhuriyeti
- ! Özel ada dâhil olmayan gazete ve dergi isimleri küçük harfle yazılır:
- ✓ Dergah dergisi
- ! Kitaplarda bölüm, dergi ve gazetelerde yazı başlıklarını oluşturan her sözcük büyük harfle başlar. Bu başlıklarda yer alan bağlaçlar ve mı/mi soru eki küçük yazılır. Eğer büyük yazılacaksa hepsi büyük yazılmalıdır:
- ✓ Vatan yahut Silistre / VATAN YAHUT SİLİSTRE
- Gezegen ve yıldız isimleri; şehir, semt, cadde, sokak isimleri; dağ, ova, ırmak, göl vb. isimleri büyük harfle başlar:
- ✓ Merkür
- ✓ Fulya Mahallesi, Vatan Caddesi
- ✓ Ağrı Dağı, Van Gölü

Büyük Harflerin Kullanışı

1. Özel ada dâhil olmayan ve tamlama kuran “il, ilçe, köy” vb. sözler küçük harfle başlar.

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uymamaktan kaynaklanan bir yazım yanlış yapılmıştır?

- A) Babası Arnavutköy’de çalışmaya başladı.
B) Süheyla, Bolu’nun Bölükören Köyü’nde doğmuş.
C) Hepimiz Susam Sokağı ile büyümüş-tük.
D) Çamlıca, Tanzimat’ta en çok anlatılan ilçelerden biridir.
E) Köyden kente göç, o dönemde fazlaşmış.

(Spot 1’e göre)

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nokta (.) yanlış kullanılmıştır?

- A) 12.Mart.1921’de İstiklâl Marşı kabul edildi.
B) Defterinize “121.82=?” yazınız.
C) 20. yüzyıl aydınları modernleşme sorunu ile karşı karşıya kaldı.
D) Prof. Dr. Mehmet Kaplan’ın öğrencileri notlarını günümüze ulaştırmış.
E) Bu beldenin aylık geliri 1.075.000 liraymış.

(Spot 2’ye göre)

3. Özel isimlere getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesme işaretiyle ayrılmaz.

Aşağıdaki cümlelerin hangisi bu kurala uyulmamasından kaynaklanan bir yazım yanlış vardır?

- A) Savaşta İngilizlerle Almanlar karşı karşıya gelmişti.
B) Genç Kalemler dergisinde yayımlanan makaleyle edebiyatın seyri değişti.
C) Saint Antonie, Katoliklere ait İstanbul’daki en büyük kilisedir.
D) Nihat Sami’nin “Türkçe’nin Sırları” kitabını üniversitede okumuştum.
E) İslamiyet, Türklere farklı bir edebiyatı da getirmiştir.

(Spot 1’e göre)

4. Buradaki delta, Kızılırmak’ın Karadeniz’e
I II

döküldüğü yerde, taşıdığı alüvyonlarla oluşturduğu, delta ovası ve sulak alanlar kompleksidir. Samsun’a 30 km mesafede

III

olan bir doğa cennetidir bu delta. UNESCO listesine giren bu delta

IV

Bafra, Engiz ve Alaçam İlçeleri sınırları V

içindedir.

Altı çizili sözlerin hangisinde bir yazım yanlış vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(Spot 1’e göre)

5. Aşağıdakilerden hangisi noktanın kullanıldığı yerlerden biri değildir?

- A) Eş görevli sözcükleri ayırmak için kullanılır.
B) Tarih yazımında gün, ay, yılı gösteren sayıların arasında kullanılır.
C) Tamamlanmış yargıların sonunda kullanılır.
D) Saat ve dakikanın arasında kullanılır.
E) Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır.

(Spot 2’ye göre)

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlış yapılmamıştır?

- A) Dün gece İzmir Sinemasında Savaştan sonra filmini seyrettim.
B) Tarık Buğra, Milliyet Gazetesi’nde yazdığı bir yazıda bunu anlatıyor.
C) Kapıdan girince önce Nadirin kedisıyla karşılaştınız.
D) Cemal Nadir Sokağı sık sık gittiğim yerdi.
E) Bir akşam Ali beyle beni yemeğe götürdü.

(Spot 1’e göre)

Büyük Harflerin Kullanılışı

1. Babam gençken Tasavvuf Edebiyatı
I
hayranıymış, Beyoğlu'ndaki sahaflardan
II III IV
aldığı sandık sandık kitapları incelerken
V
anladım.

Bu cümledeki altı çizili sözlerin hangisinde yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(Spot 1'e göre)

2. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Gözlerini kaybeden ben artık nefes almıyorum.
B) Sait Faik'in sade dilinin altında derin anlamlar vardır.
C) Kaç gündür dünyaları satın aldın ama doymadın.
D) Melahat Teyzem vefalı, bağı yanık bir kadındır.
E) Türk Tarih Kurumu, Hala Sultan'a vefa sergisi düzenliyor.

(Spot 1'e göre)

3. (I) Akdeniz bölgesi, adını komşu olduğu denizden alır. (II) Bölge, bir şerit hâlinde Batıda Köyceğiz dolaylarından başlayarak Doğuda Hatay'ın bitimine kadar sokulur. (III) Bölgenin yüz ölçümü Türkiye yüz ölçümünün %15'ini oluşturur. (IV) Kahramanmaraş ilinin büyük bölümü bu bölgede yer alır. (V) Bölgenin büyük bir bölümünü Toros dağları ve platolar kaplar.

Bu parçadaki numaralanmış cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı yapılmıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(Spot 1'e göre)

4. Galata kulesi, İstanbul'un Galata semtinde
I II
bulunan bir kuledir. 1 Haziran 2017 Pazar
III
günü düzenlenen gezide, kuleden İstanbul
IV
Boğazı ve Haliç'i panoramik olarak izleme
V
şansını yakalayabildik.

Bu parçadaki numaralanmış sözlerin hangisinde yazım yanlışı vardır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

(Spot 1'e göre)

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde nokta (.) yanlış kullanılmıştır?

- A) Doç. Dr. Mehmet Öz verdiği bilgilerle hepimizi şaşırttı.
B) XIII. yüzyıl divan şiirinin başlangıcı sayılır.
C) Bu bilgilere <http://tdk.org.tr> adresinde ulaşabilirsiniz.
D) 23. Nisan. 1923'te Türkiye Büyük Millet Meclisi kuruldu.
E) Sakarya Mah. 1974. Cad. No:35'te ikamet ediyor.

(Spot 2'ye göre)

6. I. Dünya Savaşı'nın sonlarıdır (I) Dünyanın yarısı ile beraber biz de çökmüşüz (II) Galipler, ülkenin her yerini bir bir işgal etmekte (III) Bütün kafalar ancak iki şey düşünebiliyor (IV) Ya bir devletin mandası olunacak ya da her yöre kendi başının çaresine bakacak (V)

Bu parçada numaralanmış yerlerin hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- A) I B) II C) III D) IV E) V

(Spot 2'ye göre)

SPOT BİLGİLER

- Kurum, kuruluş dernek adları ve bunların kısaltmaları ile bir özel isme bağlı unvan sıfatları, saygı sözcükleri büyük harfle başlar:
- ✓ Verem Savaş Derneği, TBMM
- ✓ Mustafa Bey, Doktor Ali Bey
- ! Gün, ay adları bir tarihe bağlıysa büyük harfle diğer durumlarda küçük harfle başlar:
- 2. Nokta (.)
- Anlamca tamamlanmış cümlelerin sonuna, kısaltmalardan sonra, "inci" ekinin yerini tutmak için, tarih bildiren rakamların arasına, matematikle çarpma işareti yerine nokta konulur:
- ✓ Güzellik gören gözdedir.
- ✓ Prof. dr.
- ✓ 19. yüzyıl
- ✓ 11.01.2020
- ✓ Saat 09.45'te, 12.575.000
- ✓ 9 . 6 = 54

Büyük Harflerin Kullanılışı

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ÖĞRETMENLERİMİZİN SINAV SORULARI HAKKINDA GÖRÜŞLERİ

“Edebiyat ve Tarih” başlıklı konuyla ilgili bu zamana kadar soru sorulmamıştır. “Büyük Harflerin Kullanımı” ve “Nokta” ile ilgili çıkan sorular senelere göre farklılık göstermektedir. Konu başlıkları direkt sorulabildiği gibi “Hangisinde yazım yanlışı vardır?” ve “ayraç içinde verilen yerlere getirilebilecek noktalama işaretleri” şeklinde soru kökleri karşımıza çıkar. Yazım ve noktalama kuralları iyice öğrenilmeli ve bolca soru çözülmelidir.

TAKTİK 1

Noktalama işaretleriyle alakalı sorularda verilen ayraçlarda karşımıza çıkan işaret nokta. Noktanın birinci ve aslı görevi anlamca tamamlanmış cümlelerin sonuna getirilmektedir.

Örneğin; Sevda kuşun kanadında yıldızların da ötesindedir (.)

Anlamca tamamlanmamış cümlelerin, yüklemsiz cümlelerin sonuna NOKTA (..) getirilir.

TAKTİK 2

Coğrafi terimlerden olan “güneş, ay, yıldız vb.” adlar büyük harfle başlar.

Örneğin; Bugün dünyaları yedi.

Ay, Dünya'nın uydusudur.

TAKTİK 3

Özel isme bağlı olan “mahalle, meydan, cadde, sokak, köprü, kule vb.” yer adları büyük harfle başlar.

Örneğin, Galata Kulesi, Bakırköy Meydanı

• Bunun dışındaki kullanımlar ve “il, ilçe, semt” isimleri özel isimden sonra da gelirse küçük harfle başlar:

Örneğin, Şişli ilçesi

1. “Gök bilimi ve coğrafya ile ilgili konuların anlatımında, dünya ile öteki gezegen adları, güneş ve ay sözcükleri büyük harfle yazılır.”

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bu kurala uyulmamıştır?

- A) Ay, Dünya'nın çevresini yirmi dört saatte dolaşır.
B) Sabahleyin dünyayı dolaştım ama isteğimi bulamadım.
C) Her zaman dünya bir yana, çocuğum bir yana derdi.
D) Yapılan deney Güneş tutulması ile ilgiliydi.
E) Camlardan içeriye Güneş girdi.

ÖSYM

2. Altı yıl önce aramızdan ayrılan değerli

sanatçımız, İstanbul'da açılan bir sergiyle anılıyor. Sanat yaşamı boyunca, yapıtlarında çağdaş sanat akımlarını göz ardı

etmeyen, bunun yanı sıra geleneklerimizi

ve Anadolu Estetiğini de yüzeye çıkarmayı

başaran yapıtları 7 Şubat 2008 tarihine

kadar izlenebilir.

Bu parçadaki altı çizili sözcüklerden hangisinin yazımı yanlıştır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

ÖSYM

Çözüm:

A seçeneğinde “dünya” kelimesi coğrafi bir terim olduğu için büyük harfle başlamıştır, doğrudur.

B seçeneğinde “dünya” sözcüğü terim anlamı değildir, mecaz anlamı bir sözcüktür. Küçük harfle başlamıştır, doğrudur.

C seçeneğinde de coğrafi terim olmayan “dünya” sözcüğü küçük harfle başlamıştır. Yazımı doğrudur.

D seçeneğinde “güneş” sözcüğü coğrafi bir terimdir ve büyük harfle başlamıştır, doğrudur.

E seçeneğinde ise “güneş” sözcüğü coğrafi bir terim değildir, küçük harfle başlamalıdır. Büyük harfle başladığı için yazımı yanlıştır. Yanıt E'dir.

(Taktik 2'ye göz atalım.)

Çözüm:

I. sözcükte ses düşmesi vardır ve yazımı doğrudur.

II. sözcükte “göz ardı” deyiminin yazımı doğrudur.

III. sözde “yanı sıra” ikilemesinin yazımı doğrudur.

V. söz öbeğine geldiğimizde ise “Anadolu” sözcüğü özel isimdir ve yazımı doğrudur fakat “estetik” sözcüğü özel isim değildir. Küçük harfle başlamalıdır. Yazımı yanlıştır. Doğru şekli “Anadolu estetiği” olmalıdır. Yanıt D'dir.

(Taktik 3'e göz atalım.)

Büyük Harflerin Kullanılışı

3. “1969 yılında Güzel Sanatlar Akademisini bitirdim. Resim yapmaya karikatürist olarak başladım; çizdiklerimi 10 liraya sattım Dolmuş, Tef, Pardon gibi dergilere. İlk sergimi 1959 yılında Taksim meydanında açtım ve yalnızca üç tablo satarak yer kirasını ancak ödeyebildim.”
- diyor usta ressam
- sanat yaşamının ilk yıllarını anlatırken.
- Bu parçadaki altı çizili sözlerden hangisinin yazımı yanlıştır?**
- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm:

I., II., III., ve V. sözlerin yazımı doğrudur. IV. sözde ise özel isimlere bağlı “mahalle, sokak, cadde, meydan vb.” sözcükleri büyük harfle başlar. Doğrusu “Taksim Meydanı’nda” şeklinde olmalıdır. Yanıt D’dir.

(Taktik 3’e göz atalım.)

4. “Türkçede özel ada bağlı saygı kelimeleri, sonlar ve takma adlar büyük harfle başlar.”

Bu kurala göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?

- A) Dün sokakta komşumuz doktor Ali Yüksel Bey’i gördüm.
- B) Öğretmen Ayşe Hanım doktora gidecekmiş.
- C) Sınıfımızdaki iki Ali’den büyük olanı iyi bir sporcudur.
- D) Ali Bey beni kardeşi Orhan’la tanıştırdı.
- E) Amcamın teğmen olan küçük oğlu Ahmet, sınıfın en çalışkanymış.

Çözüm:

B’de “Öğretmen” unvandır ve büyük harfle başlamalıdır. Yazımı doğrudur. C ve E’de unvan vb. bir sözcük yoktur. D’de saygı bildiren “bey” sözcüğü saygı bildirir ve özel isimden sonra geldiği için büyük harfle başlamalıdır. Yazımı doğrudur.

A seçeneğinde ise “doktor” kelimesi unvandır ve büyük harfle başlamalıdır. Yazımı yanlıştır. Doğrusu “Doktor Ali Yüksel Bey” şeklindedir. Yanıt A’dır.

(Taktik 4’e göz atalım.)

5. 1349’da Cenevizliler tarafından yapılan, sonraki yıllarda da birçok kez onarılan Galata Kulesi, İstanbul’daki görülmeye değer yerlerden biridir. Üsküdar’ın Doğancılar Semti’ndeki bu yapı Hezarfen Ahmet Çelebi’nin takma kanatlarla uşmasından sonra da birçok uçma denemesine tanık olmuştur.
- Bu parçadaki numaralanmış sözlerin hangisinde bir yazım yanlışı vardır?**
- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm:

I, II, IV ve V. sözlerin yazımları doğrudur. IV. söz öbeğine geldiğimizde özel isme bağlı olan “mahalle, meydan, bulvar, cadde, sokak” isimleri büyük harfle başlar. Fakat bu durum “semt, il, ilçe” sözcükleri için geçerli değildir. Bu yüzden yazımı yanlıştır. Doğru yazımı “Doğancılar semtinde” şeklinde olmalıdır. Yanıt C’dir.

(Taktik 3’e göz atalım.)

6. İşte karşı karşıyasın. O da senin gibi (I) Yüzünde küçük küçük yara izleri (II) Bak, gülüyor. Şimdi de yemeğini yiyor (III) İşte türkü söylüyor. İşte sıkılıyor (IV) Belki de dertleşecek birini arıyor (V)

Bu parçadaki numaralı yerlerin hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

Çözüm:

I, III, IV, V cümleler anlamca tamamlanmış cümleler olduğu için ayraçlarla belirtilen yerlere nokta (.) getirilmelidir.

II. cümle ise yükleme olmayan eksilteli bir cümledir ve bu sebepten üç nokta (...) kullanılmalıdır. Yanıt B’dir.

(Taktik 1’e göz atalım.)

TAKTİK 4

Saygı bildiren sözcükler, unvanlar ve takma adlar özel ada bağlı olduğunda büyük harfle başlar:

Örneğin; Doktor Erol Bey

- Ahmet amcam (Küçük harfle)
- Hastaneye doktor alacaklar.

1. Aşağıdakilerin hangisinde bir bilgi yanlışlığı vardır?

- A) Türkler, İslamiyet'i kabul ettikten sonra dinî ve sosyal hayatın değişimi edebiyata da yansımıştır.
- B) Tarih bilimi olay ve olguları subjektif olarak yorumlayabilir.
- C) Toplamların coğrafi, siyasi, ekonomik ve beşerî özellikleri edebiyata da yansır.
- D) İslamiyet öncesi Türk edebiyatında törenlerde ortaya konan ürünler sözlü edebiyatın temelini oluşturur.
- E) Göktürklerle ait olan Orhun Yazıtları Türklerle ait ilk yazılı ürün olarak kabul edilir.

2. Soğuk bir kış günü papatya almak için çiçekçi dükkanına girdim (I) İçerisi çiçek bahçesini andırıyordu sanki (II) Çiçeklerin baş döndürücü bir kokusu vardı (III) Satıcıdan, bir buket karanfil aldım ve hemen evin yolunu tuttum (IV) Annem, kendisine aldığım bu güzel papatyaları görünce kim bilir ne çok şaşırarak (V)

Bu paragrafta numaralanmış yerlerden hangisine ötekilerden farklı bir noktalama işareti konmalıdır?

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışlığı vardır?

- A) Böyle giderse Orta doğu daha fazla karışacak.
- B) Gediz Nehri'nin taşması birçok tarım arazisinin zarar görmesine neden oldu.
- C) "Bizimkiler" dizisinin senaristi Umur Bugay'ı kaybettik.
- D) 4207 sayılı Kanun'a göre burada sigara içemezsiniz.
- E) Tanzimat'tan bu yana edebiyatımızda büyük değişimler oldu.

4. Toplamların belli bir süre içindeki durumunu görmek istiyor musunuz? Edebiyatını gözden geçiriniz. Toplumbilim araştırmalarında çok zengin bir kaynak olan tarih, bu konuda edebiyatta asla yarışamaz. Tarih, ulusları ancak siyasal bir topluluk olarak ele alır; onları uluslararası ilişkiler çevresinde izler. Oysa edebiyat; umut, kaygı, tutku ve heyecan içinde çabalayan insan yığınlarını, bütün düşkünüklükleri ve değerleriyle canlandırır.

Edebiyat ve tarihin karşılaştırıldığı bu parçadan yola çıkılarak,

- I. Edebiyat ve tarih olaylara objektif açıdan bakar.
- II. Tarih, ulusları tek yönlü incelerken edebiyat ulusların tüm değerlerini gözler önüne serer.
- III. Toplumbilimi hem edebiyattan hem de tarihten yararlanır.

yargılardan hangisi ya da hangileri söylenemez?

- A) Yalnız I B) Yalnız II C) Yalnız III
D) I ve II E) II ve III

5. Aşağıdaki cümlelerin hangisinin sonuna nokta (.) getirilemez?

- A) Öldük mü kaldık mı haberi yok kimsenin
- B) Üslup, bir sanatçının özgün olmasını sağlayan özelliklerden biridir
- C) Küçük kız, evin önünde arkadaşını bekliyor
- D) I. dönem Tanzimatçılarından siyasetle ilgilenmeyen var mıdır ki
- E) Birçok eserinde insanların sorunlarına ayna tutmuştur.

6. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktanın (.) kullanımında bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Sabah bize kahvaltıya gelecekler.
- B) Hava soğudu mu kaloriferleri yakarsınız.
- C) Hiç mi hiç aramadı biz geldikten sonra.
- D) Buraya geleceğini dün bana söylemişti.
- E) Onlara ne anlatacaşınız dersinizde.

7. Aşağıda verilen cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yazım yanlışlığı yoktur?

- A) Çanakkale Boğazı'na köprü yapılacaktı.
- B) Bilge Kağan Anıtı Moğolistan'da yer alır.
- C) Türk dil kurumu yeni bir sözlük yayımlamış.
- D) Karaköy meydanında çalışmalar sürüyor.
- E) Sayın bakan, lütfen şöyle oturunuz!

8. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde noktalama yanlışlığı vardır?

- A) Onlar 7. katta oturuyorlardı.
- B) Sınav 23.6.2018'de yapılacak.
- C) Yarın 20:45'te görüşelim, dedi.
- D) İng.yi çok kolay öğrendim.
- E) 19. yy.da birçok yenilik yaşanmıştır.

9. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde yazım yanlışlığı yoktur?

- A) Değerli gençler! yarınlar sizindir, dedi.
- B) Bizim sitenin şirin bir minnoşu vardı.
- C) Ayaz gecelerde Kutup yıldızını gözlerdi.
- D) Bakkal Hüseyin amca dün gece hastalanmış.
- E) Varlık dergisinin son sayısını okumadım.

10. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde büyük harflerin kullanımıyla ilgili bir yanlışlık yapılmıştır?

- A) Savaş ve Barış romanını da daha önce okumuştum.
- B) Konuyla ilgili Kültür Bakanlığından açıklama yapıldı.
- C) Çamlıca Tepesi'nde geçen yıl çay içmiştik.
- D) Dedem Türk sanat müziğine hayranlık duyardı.
- E) Çatalca İlçesinin şiirin bir köyüne taşınmıştı ailem.

1. Duygu, düşünce ve hayallerin insan-
da heyecan ve hayranlık uyandıracak
şekilde kaleme alınmasına edebî me-
tin denir.

Tarihî metinler ise toplumları, millet-
leri etkileyen olayları yer ve zaman
göstererek bağlantılar kurarak inceler
ve bilgi verir.

**Bu bilgilerden yola çıkarak aşağı-
daki metinlerden hangisi “edebî bir
metinden” alınmamıştır?**

- A) Ayşe'nin muntazam şehir şivesi he-
pimizi şaşırttı. Birer birer dindâr bir
huşûyla yanmış elini öptüler ve baş-
larına koydular.
- B) Ayaklarının karıncalanmasını beni
kendime getiren şey oldu. Usulca
gözlerimi yaşamışlık kokan yaz
mevsiminden karşımda gururla diki-
len emektâr kitaplığıma açtım.
- C) Temmuz, öğle vakti... Komşuda bir
kadın sesi... Neye bağırıldığı anlaşı-
lmıyor. Belki çocuğuna haykırıyor.
- D) Bizim kuvvetlerle yer yer vuruşuyor-
lardı. İki tarafı meyilli sırtlarla yükse-
len bir nevi dere içinden geçiyorduk,
kalbimiz gecenin sessizliğini bozu-
yordu.
- E) 1. Tümen, saat 10.30'da Çanakkale'den içeri girdi. Filonun önündeki
muhripler savaş alanını tanıyorlardı.

2. I. Az önce Doktor Mehmet, Hasan
Dayı'yı muayene etti.
- II. Uzak Doğu'dan gelen siyasetçi-
leri Başbakan bugün kabul etti.
- III. 2007 yılında Türk Dil Kurumunun
75. yılını kutladık.
- IV. Türkiye'nin birçok yerinde insan-
lar Güneş Tutulmasını seyretti.
- V. Okullar genellikle eylülün ikinci
haftasında öğretime başladılar.

**Numaralanmış cümlelerin hangi-
sinde yazım yanlışı yapılmıştır?**

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

3. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde bir
yazım yanlışı vardır?

- A) Kardeşim, okulda merdivenden
düşmüş.
- B) Dün gece kapıyı açık unutmasın
mı?
- C) Yanındaki Turgut'muydu göreme-
dim.
- D) Sera da yağmur ve fırtınadan etki-
lenmiş.
- E) Evde otururken aklıma aniden sen
geldin.

4. I. Sakarya nehri, Marmara'ya mı
dökülüyor?
- II. Savaş Ve Barış adlı kitabı oku-
yorlar.
- III. Büyükdere Caddesi Maslak'a ka-
dar uzanan bir caddedir.
- IV. Bu eser, hoca Ahmet Yesevi tara-
fından kaleme alınmıştır.
- V. Bu tezi, Prof. dr. Ahmet Okay in-
celemiştir.

**Yukarıdaki numaralanmış cümle-
lerin hangisinde “büyük harflerin
kullanımı” ile ilgili yazım yanlışı ya-
pılmamıştır?**

- A) I. B) II. C) III. D) IV. E) V.

5. Orhun kitabesinde Türk hakanı şöyle
diyor () “Türk Tanrısı () Türk milleti
yok olmasın diye atalarımı gönderdi
() Ben hakan olunca gündüz oturma-
dım () gece uyumadım ()”

**Bu metinde yay ayrıla gösterilen
yerlere sırasıyla hangi noktalama
işaretleri getirilmelidir?**

- A) (:) (,) (.) (,) (.) B) (“) (,) (.) (,) (“)
- C) (,) (:) (!) (,) (.) D) (“) (,) (,) (:) (“)
- E) (:) (,) (,) (:) (.)

6. Türklerin uygarlık tarihi boyunca
kullandığı alfabeler aşağıdakiler-
den hangisinde verilmiştir?

- A) Uygur - Kiril - Fars - Arap - İngiliz
- B) Göktürk - Uygur - Fars - Osmanlı-
ca - Latin
- C) Göktürk - Uygur - Arap - Kiril - La-
tin
- D) Uygur - Arap - Fars - Osmanlıca -
Latin
- E) Kiril - Arap - Fars - Latin - Fransızca

7. Aşağıdaki cümlelerin hangisinde
yazım yanlışı yapılmamıştır?

- A) Her yıl, Mayıs ayının son haftası
lise arkadaşlarımızla buluşuruz.
- B) Ocak ve Şubat ayları kaktüslerin
topraklarını değiştirirlerdi serada.
- C) 25 Ocak Perşembe Günü veli top-
lantısı yapılacaktır.
- D) 20. Aralık. Pâzâr dedesi vefat et-
miş.
- E) 12 Kasım, bu sene salıya geliyor.

8. toplumları derinden etkileyen
olayları; yer ve zaman göstererek in-
celeyen, bu olayların daha önceki ve
sonraki olaylarla bağlantılarını ortaya
koyan bilim dalıdır.

**Bu parçada boş bırakılan yere
aşağıdakilerden hangisi getirilmeli-
lidir?**

- A) Edebiyat tarihi B) Sosyoloji
- C) Uygarlık tarihi D) Tarih
- E) Edebiyat

9. Kız kulesine gitmek, İstanbul'u birçok
yönüyle tanımak istiyordu.

**Bu cümledeki yazım yanlışı ne-
deni aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Büyük harflerin yazımı
- B) Ek eylemin yazımı
- C) Özel isimlere gelen eklerin yazımı
- D) Birleşik sözcüklerin yazımı
- E) İki kelimelerin yazımı

DEYİMLER NEREDEN GELİYOR?

LAFLA PEYNİR GEMİSİ YÜRÜMEZ

Ziya Paşa'nın "Âyinesi iştir kişinin lafa bakılmaz." diye bir bercestesi vardır.

Rivayete göre bir zamanlar İstanbul'da, Edirneli Aksi Yusuf adında bir peynir tüccarı varmış. Madrabaz ve cimri birisi olan Aksi Yusuf; Trakya'dan getirttiği peynirleri İstanbul'da satar, artanını da deniz yoluyla İzmir'e gönderirmiş. İzmir'de peynir fiyatları yükseldikçe elinde ne kadar mal var ise gemilere yükletir ama navlunu peşin vermek istemeyerek, kaptanları yalanlarıyla oyalar durur, "Hele peynirler sağ salim varsın, istediğin parayı fazla fazla veririm." diye vaatlerde bulunurmuş. Birkaç kez aldanan tüccar gemi kaptanlarından birisi, yine İzmir'e doğru yola çıkmak üzere iken diklenmiş:

— Efendi, tayfalarıma para ödeyeceğim. Geminin kalkması için masarifim var. Navlunu peşin ödemezsen Sarayburnu'nu bile dönmem.

Aksi Yusuf her zamanki gibi,

— Hele peynirler salimen varsın... demeye başlar başlamaz gemici:

— Efendi, lafla peynir gemisi yürümez. Buna kömür lazım, yağ lazım.

Aksi Yusuf, parayı ödemiş. O gün akşama kadar şu bir tek cümleyi sayıklayıp durmuş:

— Lafla peynir gemisi yürümez ha!..

